

zimonyi Hunyadi-torony ürügyén Hunyadi Jánosnak is. Összesen tizenegy történelmi tárgyú írás kapott helyet Kalapis Zoltán kötetében, amelyeket – ha minősíteni szeretnénk – akkor műfajilag az igényes, részletekben gazdag, érdekesítő történelmi tanulmány és a pozitív értelemben vett népszerű historikus publicisztika mezsgyéjére helyezhetnénk, tekintettel arra, hogy írásain mindkét műfaj jellegzetességei felismerhetők.

Kalapis Zoltán személyében szerencsésen egymásra talált a gyakorlott, mindenre odafigyelő újságíró és a levéltárakban, könyvtárakban, köz- és magángyűjteményekben búvárkodó szorgalmas kutató, aki az utóbbi néhány év termésével, pontosabban „honismereti sorozatával” régen elfeledett értékeinket veszi sorra, régmúltunk ismeretlen vagy kevésbé ismert eseményeit, s annak szereplőit tárja fel. Tájtörténeti tényirodalmat nyújt: érdekesen, olvasmányosan, maradandó értékkel. Mondhatnánk: elhivatottan és felelősségteljesen, múltunk, szellemi örökségünk iránti kellő tisztelettel, s minden bizonnyal az eljövendő nemzedék okulására is.

Végül, remélni szeretnénk, hogy e sorozat, amelyben Kalapis Zoltán mindinkább kiteljesedő, értékes s egyben értékeket feltáró, múltkutató publicisztikája foglaltatik, a jövőben még számos hasonló kötettel gazdagodik. Olyan kötetekkel, amelyeket akár csak az előtűnt lévőt is sajátos honismereti olvasókönyvként vehetünk kézbe.

NÉMETH Ferenc

PENAVIN OLGA: JUGOSZLÁVIAI MAGYAR DIAKRÓN NÉPMESEGŰJTEMÉNY II.

Penavin Olga a jugoszláviai magyar néprajzkutatás legismertebb egyénisége, az 1940-es évek második felétől szinte napjainkig folyamatosan, töretlen kedvvel és szorgalommal gyűjti az itteni magyarság népköltészetét, szokásait, hitvilágát. Tanári munkásságának egyik legnagyobb eredménye az, hogy egyetemi hallgatók sokaságát kapcsolta be a gyűjtőmunkába, s ennek eredményeképpen az itteni néprajzkutatás jelentős mennyiségű népköltészeti anyag: népmese, népmonda, népballada stb. birtokába jutott.

Eddigi legjelentősebb vállalkozása az Ortutay Gyula által szerkesztett Új Magyar Népköltési Gyűjtemény sorozatában megjelent két kötet népmese és népmonda, *Jugoszláviai magyar népmesék I-II.* címmel. E mű sikerét bizonyítja, hogy a korábban már megjelent I. kötet a másodikkal együtt új kiadásban jelent meg ismét.

A méltatásra kerülő terjedelmes könyv ismét tekintélyes mennyiségű meseanyagot, több mint kétszáz hosszabb-rövidebb szöveget kínál fel, mégpedig eddig publikálatlan gyűjtést, az 1941-től napjainkig terjedő időszakból. Ez a mű voltaképpen folytatása annak a vállalkozásnak, amelynek keretében Penavin Olga a jugoszláviai magyarság lakóterületein gyűjtött teljes meseanyag közzétételét tűzte ki célul. A főntebb már említett kétkötetes nagy vállalkozása mellett – itt nem említve az ugyancsak általa és munkatársai által gyűjtött, de gyermek olvasók számára készített népszerűsítő gyűjteményeket – ugyancsak ő tette közzé a *Jugoszláviai magyar diakrón népmese-gyűjtemény I.* jelzetű kötetet is, amelyben a területünkre vonatkozó, nyomtatásban már megjelent meseanyagot

olvashatjuk. Ez a könyv tehát (mint címe is utal rá), a már megjelent kötet folytatása kíván lenni, ám ebben az eddig még közöletlen diakrón mese- és mondaanyag szerepel.

Mintegy ötven esztendőn át végzett egyéni (és kollektív) mesegyűjtés eredményei vannak tehát ebben a kéziratban, földrajzi hovatartozásuk tekintetében pedig behálózják a jugoszláviai magyarság szinte teljes (volt második világháború utáni jugoszláviai) lakóterületeit. A legtöbb szöveg természetesen bácskai és bánáti eredetű, ami egyben arra is utal, hogy hol folyt a legnagyobb intenzitással a mesegyűjtés a jugoszláviai magyarság körében.

A könyv népköltészeti szöveganyaga nemcsak mennyiségi tekintetben figyelemre méltó; fontos azért is, mert azt bizonyítja, hogy az itteni magyarság hagyományörző rétegei nemcsak a népdal, a ballada, a népszokás és a néphit folklorisztikai tekintetben releváns adatait, szövegeit őrizték meg szinte napjainkig, hanem a népmesét és népmondát is, amelyek közül a népmeséről az elmúlt évtizedekben már azt lehetett hallani (s nem csupán erre felé), hogy annak már leáldozott a napja, az már nem létezik, s ennek megfelelően már nem is lehet gyűjteni. Penavin Olga jó érzékeléssel és tapasztalattal kutatta föl és lelte meg azokat a mesefákat, akik még sok értékes szöveget mondhattak el.

A kötet – mint Penavin Olga eddigi mesekiadványai is – tartalmazza mindazokat a járulékos tudnivalókat, amelyek egy ilyen kiadványhoz szükségesek. Előszó, megfelelő mutatók s a majdan esetleg elvégzendő mesetipizálás járulhat majd hozzá ahhoz, hogy e könyvből a szakemberek és nem szakember olvasók számára egyaránt hasznos és olvasmányos kiadvány váljék.

JUNG Károly

TÜNDÉR ILONA KERTJE

Egykorvált életünkről, történelmünk, hiedelemvilágunk vélt vagy valós alakjairól, eseményeiről szóló folklórtermékeink közreadását határozta el a kiadó néhány évvel ezelőtt. Nemes célja volt/van a Mondavilágunk könyvsorozatnak: először is néprajzi értékmentő szolgálat, tudatosító szándékkal. A jugoszláviai magyar gyerekekkel, iskolás tanulókkal megismertetni a szülőföld örökségét, szellemi hagyományait; ugyanakkor a tudós vagy amatőr kutatók által begyűjtött folklóranyag meseszerű előadásával növelni anyanyelvi kultúrájuk szintjét; és nem utolsósorban megszerettetni az ilyen könyveket, illetve magát az olvasást.

A negyedik kötettel befejeződött a sorozat. *A Mátvás király országlása*, a *Szent Péter atyafisága*, a *Rózsa Sándor menedéke* és a *Tündér Ilona kertje* című könyvekbe a szerkesztő Jung Károly az egész egykori Jugoszlávia magyarok lakta területein fellelt és különböző helyeken publikált vagy őrzött népi elbeszélő szövegek közül válogatta az anyagot, s így minden régióknak képviselteti magát ezekben a tetszetős kiadású, gazdagon illusztrált kiadványokban.

Jung Károly sokat foglalkozott a mondaműfaj elméleti kérdéseivel, a memorát és a fabulát közötti különbséggel, s a műfaj tipologizációjával: a történeti mondák, a hiedelemmondák, az eredetmondák és a legendák hasonló és eltérő sajátosságaival. Azonban az említett sorozat könyveinek szempontjából ez most kevésbé fontos mozzanata, s